

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Актуальність і доцільність дослідження. Ознакою постіндустріального суспільства є те, що поряд із традиційними джерелами та показниками стабільності й надійності життя країни – матеріальними і природними ресурсами виникають і розвиваються інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології, які дедалі більше впливають на різні сфери людського буття. Така різноплановість у характеристиці діяльності надає змогу вирішувати складні питання про розмежування схожих за процедурою, але зовсім різних за призначенням функцій та суб'єктів їх реалізації. Особливо це стосується тих видів діяльності, мета яких полягає у забезпеченні цілісності та ефективного функціонування такої соціальної системи як держава. У цьому зв'язку істотно загострюються проблеми професійної підготовки майбутніх юристів в умовах мінливості соціально-економічних умов, зокрема, їх професійної інформаційної діяльності.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Юридична діяльність відбувається в галузі дії права з використанням правових засобів, здійснюється спеціально уповноваженими на те суб'єктами, які володіють юридичними знаннями. Її метою є упорядкування, узгодження суспільних відносин щодо вимог права, вирішення конкретних життєвих ситуацій і задоволення на цій основі індивідуальних, групових і загальнолюдських потреб та інтересів [1-4]. Характеризуючи юридичну діяльність, переважна більшість фахівців вважає [1; 2; 4; 5], що юридична діяльність – це вид соціальної діяльності, яку здійснюють юристи з використанням юридичних засобів, дотримуючись у встановлених законом випадках юридичної форми з метою розв'язання різних юридичних проблем.

Способи юридичної діяльності – це конкретні шляхи досягнення наміченого результату за допомогою конкретних засобів, обумовлених юридичною справою. Вони можуть бути гласні та негласні, базуватись на наукових чи побутових знаннях, бути обов'язковими чи бажаними.

Результат юридичних дій – це підсумок відповідних операцій і дій, досягнутий за допомогою певних способів і засобів суб'єктами юридичної діяльності.

Складовою юридичної діяльності є форма юридичної діяльності, що може бути представлена у виді двох груп – внутрішньої, яка визначає порядок організації діяльності, що базується на послідовності юридичних процесів і процедур, і зовнішньої, що характеризує засоби зовнішнього прояву юридичної діяльності у вигляді процесуальних документів, юридичних дій, усних висловлювань учасників процесу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз існуючої навчально-методичної та монографічної фахової літератури свідчить, що досі не існує однозначного визначення інформаційної діяльності юриста.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті є формулювання означення інформаційної діяльності юриста та аналіз її структури, виділення інформаційно-правової, інформаційно-пошукової, інформаційно-комунікативної та інформаційно-аналітичної складових основних видів професійної діяльності юриста, означення та основні характеристики яких частково висвітлені в окремих фахових виданнях і нормативних документах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі положень ст. 12 та ст. 14 Закону України «Про інформацію», прийнятого 2 жовтня 1992 року за № 2657-ХІІ, відомостей, наведених у нормативно-правових актах, фахових літературних джерелах і матеріалах проведених досліджень, сформулюємо визначення інформаційної діяльності юриста.

Інформаційна діяльність юриста – це нормативно врегульована сукупність процесуальних дій, спрямованих на одержання правової інформації стосовно певної

юридичної ситуації шляхом здійснення комплексу інформаційно-правових, інформаційно-пошукових, інформаційно-комунікативних і інформаційно-аналітичних заходів та уникнення дезінформації з метою об'єктивного неупередженого розгляду справи, встановлення істини та документального оформлення прийнятих процесуальних рішень у вигляді, придатному для розгляду справи у суді.

Аналогічно відповідним положенням Закону України «Про інформацію» на основі означення інформаційної діяльності юриста уточнимо основні види його інформаційної діяльності, тобто одержання, використання, поширення та зберігання інформації [6-8].

Одержання інформації юристом – це збирання, накопичення і систематизація різнотипних документованих або матеріальних відомостей, одержаних унаслідок проведення передбачених законом дій, результатів експертиз, повідомлень фізичних та юридичних осіб, зафіксованих і зареєстрованих з дотриманням чинних процесуальних вимог.

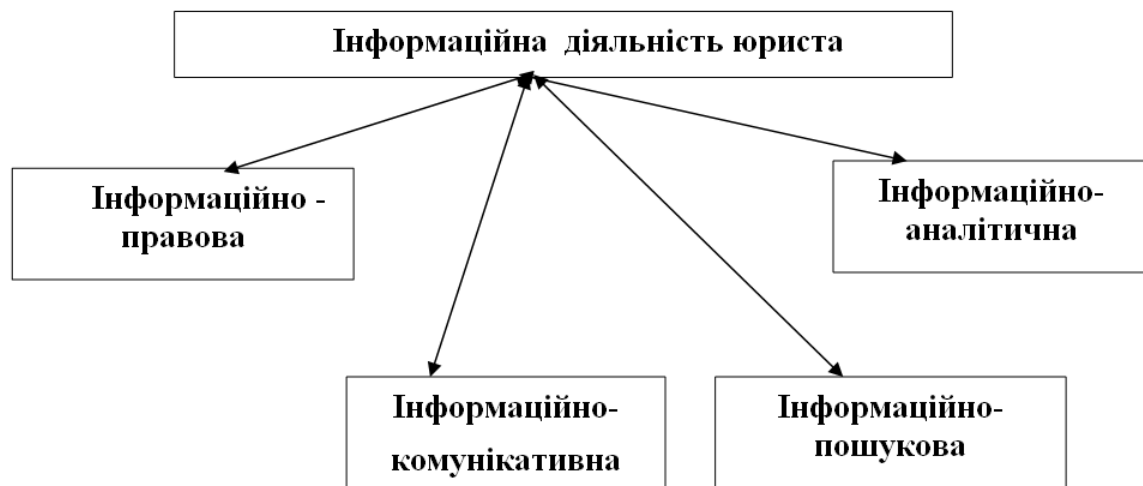
Використання інформації юристом полягає у визначенні напрямків розгляду правової ситуації, оцінюванні доказової інформації та визначенні додаткових джерел інформації на підставі положень чинного законодавства.

Поширення інформації юристом – це передача у передбаченому законом порядку задокументованої інформації та її матеріальних носіїв підрозділам МВС України, органам прокуратури та суду, у разі необхідності на законних підставах – іншим державним органам, громадським організаціям, засобам масової інформації або окремим фізичним особам.

Зберігання інформації – це забезпечення комплексу режимних обмежень щодо недопущення доступу до поточної та підсумкової інформації у справі сторонніх осіб, її втрати, псування внаслідок вірусних атак, інших причин технічного характеру, своєчасного й у передбаченому чинним законодавством порядку передавання на реєстрацію та тривале зберігання до відповідних підрозділів матеріальних, документальних та електронних носіїв інформації.

Розглянемо характеристику задач професійної діяльності юриста, що підпадають під визначення інформаційної діяльності, – інформаційно-правові, інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні, інформаційно-комунікативні [7; 8].

Ґрунтуючись на положеннях чинного законодавства та функціональних обов'язках фахівців у галузі права, подамо узагальнену структуру їх інформаційної діяльності відповідно до її структурних складових (рис.1).

Рис.1. Структура інформаційної діяльності юриста

Інформаційно-правова діяльність реалізується шляхом здійснення правотворчих функцій і полягає в удосконаленні законодавства, участі у розробці проектів нормативних актів, систематизації законодавства України. Має на меті забезпечення відповідності положень діючого законодавства держави об'єктивно необхідним правовідносинам, розбудові правової

держави, демократичного суспільства та узагальнення окремих положень чинного законодавства України, що потребує перегляду та поновлення. Здійснюється шляхом узагальнення практики застосування законодавства і розробки пропозицій щодо його вдосконалення, системного аналізу рішень, що приймалися за відповідний період, виявленням недоліків і суперечностей у певних сферах, що обумовлюють прийняття рішення про удосконалення законодавства. Окрім того мають виконуватися завдання щодо аналізу чинних інструктивних та інших нормативних актів з питань правового забезпечення юридичних та фізичних осіб, охорони правопорядку та громадської безпеки, проведення ревізій, перевірок, ведення відповідного облікового реєстру.

Інформаційно-пошукова діяльність реалізується шляхом здійснення правозастосовчих та правозахисних функцій. Має на меті організацію забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина. Здійснюється шляхом забезпечення запобігання злочинам, їх припинення, розкриття і розслідування, розшуку осіб, які скоїли злочин та вжиттю заходів щодо усунення умов і причин, що сприяють скоєнню правопорушень, безпосередньої участі у слідчих діях з метою одержання доказової і орієнтуючої інформації, процесуального оформлення відомостей, одержаних у процесі розслідування у вигляді юридичних документів.

Інформаційно-аналітична діяльність реалізується шляхом здійснення правозастосовчих і правозахисних функцій. Має на меті виявлення й усунення причин та умов, що сприяють порушенню прав і свобод громадян, корупції та виникненню інших небезпечних злочинів, прогнозування динаміки злочинності у суспільстві. Основними завданнями є такі: знати номенклатуру справ, форми статистичної звітності та правила її ведення або складання; проводити аналіз та облік законодавства й інших нормативних актів, утримувати картотеку у належному стані; виконувати операції із введення даних до банку даних, а також з їх опрацювання та використання за допомогою персонального комп'ютера; складати інформаційно-пошукові і реєстраційні документи та статистичні картки; вести криміналістичні обліки та інші вид обліків, що застосовуються у слідчій практиці; оформлювати відповідні документи на отримання даних з криміналістичних обліків (вміти складати запит до відповідної облікової установи); здійснювати аналіз даних та їх використання для розв'язання питань, що виникають під час розкриття та розслідування злочинів.

Інформаційно-комунікативна діяльність реалізується шляхом здійснення правозастосовчих і правозахисних функцій. Має на меті організацію та координацію взаємодії у професійній діяльності з правоохоронними та іншими органами для попередження злочинності та охорони правопорядку й громадської безпеки. Основними завданнями є такі: брати безпосередню участь у слідчих діях з метою одержання доказової та орієнтуючої інформації; визначати органи та посадових осіб для координації роботи з метою виявлення, усунення причин та умов скоєння злочинів та інших порушень прав людини; аналізувати матеріали, представлені суміжними правоохоронними органами, юридичними службами органів виконавчої влади, установами та організаціями недержавної форми власності.

На підставі аналізу професійної діяльності юриста, структури його інформаційної діяльності та характеристики її складових можна вважати, що вирішальне значення у процесі розслідування кримінальної справи і прийняття обґрунтованих процесуальних рішень має інформаційна діяльність юриста, що на рівні її складових у явному або опосередкованому виді присутня у всіх без винятку видах його професійної діяльності.

У системі професійної підготовки кадрів для органів державної влади та управління курс «Інформаційні технології в юридичній діяльності» (ІТЮД) – предмет, який інтегрує базові знання, практичні навички й уміння щодо використання методів, засобів і сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у практичній діяльності юриста, формує концептуальні підходи до використання можливостей сучасних інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності та комп'ютерно-інформаційну компетентність випускника вищого юридичного навчального закладу.

Розділ 1 Теоретико-методологічні проблеми підготовки фахівців у системі неперервної освіти

Комп'ютерно-інформаційна компетентність випускника є комплексним поняттям, що включає в себе, з одного боку, фундаментальну фахову підготовку за обраним напрямком права, з іншого – глибокі знання можливостей, що забезпечуються сучасними інформаційними технологіями щодо опрацювання правових даних, прийняття виважених обґрунтованих рішень, відображених у відповідних юридичних документах.

У зв'язку з такою постановкою питання ми маємо можливість сформулювати вимоги до комп'ютерно-інформаційних компетенцій випускників вищого юридичного навчального закладу, інакше кажучи – критерії до уявлень, знань, умінь, навичок.

Студент, який пройшов підготовку з дисципліни «Інформаційні технології в юридичній діяльності», має знати:

- нормативну базу використання інформаційних технологій у юридичній діяльності (в органах юстиції, прокуратури, державної влади та управління);
- основні терміни та означення, які використовуються в інформаційних технологіях;
- принципи побудови та функціонування, характеристики персональних комп'ютерів, пристроїв введення, виведення, комп'ютерних мереж, що діють в органах юстиції, прокуратури, державної влади та управління;
- можливості сучасних інформаційних технологій для підготовки службової та процесуальної документації, виконання статистичних розрахунків, кримінологічних досліджень;
- основні правила безпеки та експлуатації персональних комп'ютерів;
- технології роботи з програмними продуктами MS Word, MS Excel, MS Access, MS Outlook;
- основні положення чинного законодавства, що регламентують порядок створення та застосування комп'ютерних мереж;
- поняття комп'ютерної мережі, її склад, призначення та основні можливості, галузі використання в юридичній діяльності;
- класифікацію комп'ютерних мереж, призначення апаратного та програмного забезпечення комп'ютерних мереж;
- призначення, склад та основні можливості інформаційно-пошукових систем ЛІГА: ЗАКОН Юрист та «Верховна Рада України»;
- режими пошуку інформації в ІПС ЛІГА: ЗАКОН Юрист та мережі Інтернет;
- порядок одержання інформації з ІПС ЛІГА: ЗАКОН Юрист та мережі Інтернет і використання для підготовки власних документів.

Результатом опанування навчальної дисципліни «Інформаційні технології в юридичній діяльності» мають бути вміння:

- використовувати можливості сучасних офісних пакетів для підготовки службової й процесуальної документації;
- аналізувати правові та господарчо-правові питання за допомогою табличного процесору Excel;
- оперативно працювати з інформацією, використовуючи сучасні засоби зв'язку;
- організувати своє робоче місце та діяльність відповідно до вимог сучасного діловодства;
- завантажити ІПС ЛІГА:ЗАКОН Юрист;
- користуватися різними режимами пошуку для знаходження документів;
- упорядковувати створені списки документів;
- відкривати потрібний документ для перегляду на екрані ПК;
- зберігати знайдені документи на різних типах носіїв;
- передавати знайдені документи або їх окремі фрагменти у текстовий процесор MS Word;
- створювати на базі знайденого матеріалу власні документи;

– використовувати ППС ЛІГА:ЗАКОН Юрист у процесі підготовки курсових робіт, рефератів, повідомлень з соціально-економічних, спеціальних та юридичних дисциплін і наукової роботи;

– здійснювати предметно-орієнтований пошук інформації в мережі Інтернет, упорядковувати його результати, зберігати знайдену інформацію та використовувати її для прийняття рішень і підготовки власних документів.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Вивчення дисципліни передбачає засвоєння теоретичного матеріалу, напрацювання практичних навичок і вмій, тому курс побудовано на основі поєднання подання теоретичних знань і практичного опрацювання правових даних засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У цьому зв'язку вважаємо за потрібне створити навчальний посібник з дисципліни «Інформаційні технології в юридичній діяльності» з метою систематизації, структуризації та подання у зручному для опрацювання і засвоєння вигляді необхідного мінімуму навчального матеріалу, успішне опанування яким є основою формування базових уявлень, набуття знань, напрацювання стійких навичок і вмій використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності юриста.

На нашу думку, у посібнику мають бути представлені основні поняття інформатики, описано принцип дії комп'ютера та призначення основних його апаратних складових, наведено класифікацію програмного забезпечення. Необхідно розглянути основні можливості, які забезпечують операційна система MS Windows, текстовий процесор MS Word і табличний процесор MS Excel, наголосити на досить детальному описові базових можливостей цих програм, оволодінні навичками роботи. Опанування зазначеними складовими інформаційних технологій є передумовою подальшого успішного освоєння інших програмних засобів і прийомів роботи з ними.

Окремі розділи слід присвятити використанню табличного процесора MS Excel для статистичного опрацювання правових даних, їх аналізу та відображення у наочній, зручній для сприйняття формі, використанню в юридичній діяльності правової інформаційно-пошукової системи «Ліга:Закон.Юрист» і ресурсів глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, використання електронної пошти.

Автор висловлює надію, що розглянуті педагогічні аспекти професійної інформаційної діяльності юриста в умовах постіндустріального суспільства, наведені її означення та характеристика складових сприятимуть розвитку творчих можливостей майбутніх юристів, напрацюванню стійких практичних навичок роботи з комп'ютерною технікою та використанню сучасних інформаційних технологій у професійній юридичній діяльності.

Література:

1. Бандурка А.М. Юридическая психология / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, С.В. Землянская – Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2001. – 640 с.
2. Бедь В.В. Юридична психологія : навч. посіб./ В.В. Бедь. – К. : Каравелла, 2003. – 376 с.
3. Бризгалов І. В. Юридична деонтологія : короткий курс лекцій / І.В. Бризгалов. - К. : МАУП, 2003. - 48 с.
4. Коновалова В.О. Юридична психологія / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 424 с.
5. Лобойко Л.Н. Уголовно-процесуальное право : учеб. пособ. : курс лекцій /Л.Н. Лобойко. – Х. : Одиссей, 2007. – 672 с.
6. Шерман М.І. Професійна комп'ютерно-інформаційна підготовка майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах МВС України : [монографія]/ М.І. Шерман. – Херсон : Олді-плюс, 2008. – 416 с.
7. Шерман М.І. Означення та структура інформаційної діяльності слідчого // Вісник Луганського національного педагогічного університету: Педагогічні науки. Частина II. – 2010.– № 41(136). – С. 354-361.
8. Шерман М.І. Особливості інформаційної діяльності слідчого МВС України // XIII звітна науково-практична конференція «Підготовка спеціалістів-юристів для ОВС: здобутки, проблеми та перспективи» : зб.наук.праць. – Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2010. – С. 138-143.

У статті на підставі аналізу чинної нормативно-правової бази та матеріалів, розглянутих у фахових джерелах з юридичної психології, права та інформаційних технологій, здійснена спроба дати означення

Розділ 1 Теоретико-методологічні проблеми підготовки фахівців у системі неперервної освіти

інформаційної діяльності юриста та характеристики її окремих видів в умовах постіндустріального (інформаційного) суспільства. Зазначається, що здійснення професійної інформаційної діяльності юристом можливе за умови формування його професійної комп'ютерно-інформаційної компетентності. Запропоновано створити інтегрований курс «Інформаційні технології в юридичній діяльності» та розробити його навчально-методичне забезпечення. запропонована орієнтовна структура навчального посібника з дисципліни.

Ключові слова: юридична діяльність, професійна інформаційна діяльність юриста, структура інформаційної діяльності юриста, комп'ютерно-інформаційна компетентність юриста.

В статье на основании анализа действующей нормативно-правовой базы и материалов, приведенных в профессиональных источниках по юридической психологии, права и информационным технологиям, осуществлена попытка сформулировать определение информационной деятельности юриста и характеристики ее отдельных видов в условиях постиндустриального (информационного) общества. Отмечается, что осуществление профессиональной информационной деятельности юристом возможно при условии формирования его профессиональной компьютерно-информационной компетентности. Предложено создать интегрированный курс «Информационные технологии в юридической деятельности» и разработать его учебно-методическое обеспечение. Приведена ориентировочная структура учебного пособия по дисциплине.

Ключевые слова: юридическая деятельность, профессиональная информационная деятельность юриста, структура информационной деятельности юриста, компьютерно-информационная компетентность юриста.

The article based on an analysis of regulatory and legal frameworks and materials contained in the professional source of legal psychology, law and information technology made an attempt to formulate a definition of information and legal characteristics of individual species in a postindustrial (information) society. It is noted that the exercise of professional information work as a lawyer may condition the formation of his professional computer-information competence. Asked to create an integrated course «Information technology in legal practice» and develop its training and methodological support. Shows the approximate structure of a textbook on the discipline.

Keywords: legal activity, professional information activities lawyer, the lawyer of the structure of information, computer and information competence a lawyer.